

Minnesanteckningar från konsumentrådets möte den 17 mars 2015

Punkt 1

Mötesordföranden Leif Denneberg inledde mötet med att hälsa deltagarna välkomna. Därefter följde en presentationsrunda då några var nya.

- Stina Lindblad är vice ordförande i Naturskyddsföreningen och ersätter Johanna Sandahl som tidigare varit med.
- Margareta Frost, Hushållningssällskapens förbund sitter även med i Livsmedelsverkets insynsråd. Hon informerade om HS nya Mat-applikation - Matglad som har lätt svenska och syftar till att vara ett stöd för funktionsnedsatta. Övergripande arbetar Hushållningssällskapet med mat, miljö och hälsa.
- Maria Jolanta Olsson, SIOS Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige presenterade sig och organisationen och berättade att den har representanter från alla kontinenter. De engagerar sig i att hela Sverige ska leva.
- Gunnela Ståhle är ordförande i Vi Konsumenter som är medlemmar i Sveriges Konsumenter. Två frågor har särskilt vikt hos dem: hållbar köttkonsumtion och minskad antibiotikaanvändning.
- Alexander Clemensson, Medveten Konsumtion arbetar för att konsumenter ska kunna göra mer aktiva val. Ett exempel är Eko-guiden som ger information om var man kan köpa ekologiska livsmedel. Principen är att hellre lyfta fram goda exempel s.k. ”carrot mob” än att visa de dåliga.
- Örjan Brinkman är ordförande i Sveriges Konsumenter och även i den Europeiska konsumentorganisationen BEUC. Han deltar även i det av Jordbruksverket finansierade nätverket Gröna näringar, som han betonade är mycket värdefullt.

Även Gabriella Cahlin, chef för Jordbruksverkets marknadsavdelning och Karin Lindow på enheten för handel och marknad deltog i mötet.

Leif fortsatte med några inledande ord om Jordbruksverket. Min Landsbygd, en broschyr som speglar arbetet med landsbygdssäkring delades ut. Ambitionen är att man vid olika beslut alltid ska fråga sig: Vad betyder det här för landsbygden? Jordbruksverket arbetar med många frågor som rör konkurrenskraft och som berörs av den kommande livsmedelsstrategin, såsom djur, miljö och marknadsfrågor. Att landsbygds- och jordbruksfrågorna nu finns under Näringsdepartementet har fördelar då det ger ökad närhet till annat näringsliv. Det är också ett större departement med mer muskler men samtidigt skulle en risk kunna vara att frågorna får mindre betydelse i ett större sammanhang. Än så länge fungerar det väl, är Leifs analys.

Punkt 2

Karin presenterade **marknadssituationen för kött**. Förbrukningen¹ av kött har ökat väldigt mycket med ungefär 20 kg/person på 20 år. Fågelkött har ökat allra mest, gris är på samma nivå medan nötkött och lamm ökat en del. Kycklingkött har förhållandevis blivit billigare, nöt och ägg dyrare. Under 2014 minskade importen av nöt och griskött och den svenskproducerade andelen ökade, vilket är ovanligt. Förändringarna kan bero på flera saker men troligtvis har ökad diskussion och debatt om djurvälstånd, antibiotikaanvändning/MRSA påverkat samt att handel och industri har svarat upp mot en ökad efterfrågan.

Eva Jirskog från enheten för handel och marknad beskrev **läget på mjölkmarknaden**. Konsumtionen av dryckesmjölk minskar medan syrade produkter, ost och grädde ökar. Produktionen av konsumtionsmjölk minskar och mjölkpulver ökar. Det svåra läget för mjölkproducenterna beror på ett sänkt mjölkpris pga. överskott av mjölk på världsmarknaden. Produktionen i världen har varit hög överlag, dessutom införde Ryssland handelssanktioner och Kina som köpt mycket under första delen av året slutade plötsligt att köpa. Vissa länder såsom Finland, Estland, Lettland, Litauen har fått krisstöd av EU. Det går även att söka stöd för intervention och privat lagring. Från april 2015 avskaffas mjölkkvoterna vilket tidigare begränsat produktionen. Regeringen har tillsatt tre arbetsgrupper med representanter för livsmedelskedjan för att under våren ta fram en handlingsplan för ökad konkurrenskraft inom mjölkproduktionen.

¹ Med förbrukning menas hur mycket som går in i värdekedjan, sedan försvinner mycket längs vägen. Det vi faktiskt äter utgör ungefär en tredjedel av förbrukningstalet.

Punkt 3

Harald Svensson, chefsekonom på Jordbruksverket berättade sedan om **Konkurrenskraftsutredningen**. Det föreslås fyra fokusområden för att öka produktionen; regler och villkor, företagande, marknadsförutsättningar, kunskap och innovation, se bifogad bild. Frågan är hur prioriteringar ska göras mellan områdena? En tyngdpunkt som ligger mer mot företagande respektive kunskap och innovation är önskvärd enligt Harald.

En synpunkt från Gunnela var att handeln inte varit med i arbetet. Enligt Harald var det menat så, för att primärproduktionen skulle få fullt fokus. Nivån för djurskyddet är också en omdiskuterad fråga. Enligt Gunnela finns det en viss förvirring kring kontrollprogram som ofta ligger utanför den svenska lagstiftningen, förutom Svenskt Sigill/IP Sigill. Örjan tyckte att konkurrenskraftsutredningen skulle involverat konsumentorganisationerna under arbetet. Konkurrenskraftsutredningen kommer att remitteras av regeringskansliet.

Gabriella berättade därefter om arbetet med **Livsmedelsstrategin**. Den syftar till långsiktig tillväxt, bibehållen eller ökad produktion, ökad andel svensk och ekologisk produktion, ökad innovation och export. Det kommer ske regionala träffar, dialogmöten i landet under våren 2015. Kontakt för detta kan tas via: n.livsmedelsstrategin@regeringskansliet.se och www.naringsbloggen.se/livsmedel

Några frågor som är aktuella är:

- Vilka företag anställer?
- Vad främjar tillväxt?
- Vad underlättar för att kunna göra medvetna och hållbara val?
- Vilket ansvar kan privata aktörer ta?

Inom regeringskansliet pågår även ett arbete med en **exportstrategi**. Den täcker all export av varor och tjänster, inte bara livsmedel, och syftar till att vara en vitamininjektion för svensk export. Fokus är små och medelstora företag och strategin ska vara klar den 1 juni. Det är 26 länder som är i fokus som exportdestinationer. Jordbruksverket kommer tillsammans med bl.a. Livsmedelsverket att lämna ett inspel till livsmedelsstrategin om hur export av livsmedel kan främjas.

Punkt 4

Ulrika Franke som arbetar med matsvinn berättade att det främst är produktionssvinn som Jordbruksverket arbetar med. Konsumenternas svinn av mat är Livsmedelsverkets område. Jordbruksverket är involverat i Nordiska projekt som bl.a. handlar om hur svinn och förluster i primärproduktionen kan mätas. Vi ingår också i ett regeringsuppdrag som bl.a. handlar om att utreda om mer avfall kan användas till biogas, och att kartlägga hur handelsnormerna påverkar svinnet. Handelsnormerna finns som en kvalitetssäkring för att underlätta handel. Normerna är generösa och i själva verket är det inte kraven i handelsnormerna, klass I och II, som ger svinn. Det är snarare marknadens krav som påverkar, t.ex. att butiker inte vill ta in ful frukt för man är rädd att konsumenterna ratar den. En undersökning har dock visat att många konsumenter gärna vill köpa klass II-frukt. Det finns en Jordbruksverksrapport som heter Kartläggning av matsvinnet i primärproduktionen². En kommentar från konsumentrådet var att Konsumentföreningen Stockholm har ett nätverk om matsvinn som varit mycket framgångsrikt på svinn-området.

Punkt 5

Örjan informerade om den **internationella konsumentorganisationen BEUC** som han är ordförande i. Det är en betydande lobbyorganisation och representeras av 40 organisationer i 30 länder med 40 specialister på kontoret Bryssel. Som svensk kan Örjan bidra med att föra in hållbarhet mer på agendan vilket inte är självklart för alla länder. Vad gäller handelsavtalet EU-USA (TTIP) är BEUC tunga på barriaderna och träffar ofta förhandlarna och Cecilia Malmström. Ett exempel på en konsumentfråga är att det finns 1500 ämnen som är förbjudna för kemprodukter i EU, bara elva i USA. En risk som BEUC ser med TTIP är att man i första hand förhandlar i stort och inte om detaljerna vilket gör det svårt att garantera något. Örjan tipsade också om deras blogg om TTIP <http://www.beuc.eu/blog/>

Punkt 6

Bengt Larsson, utredningsenheten berättade om **antibiotika och den myndighetsövergripande handlingsplanen**. Vissa antibiotika är mer

² <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:700816/FULLTEXT01.pdf>

viktiga för humanhälsan och Jordbruksverket har begränsat användningen av dessa för djur. Detta har haft effekt. Till exempel minskade fluorokinoloner med 50 procent sedan ett nytt regelverk infördes 2013. En fråga som kom upp direkt var att det ryktats om att antibiotikaanvändningen ökat i EU. Rätt svar är att den har minskat med 15 procent mellan 2010-2012. Svenska avelsbesättningar visade sig vara fria från MRSA (multiresistenta stafylokocker) vid undersökning 2014. ESBL (multiresenta e.coli) som är motsvarande på fjäderfä förekommer däremot och en försämring har skett de senaste 10 åren. Bengt berättade att det finns en samverkansfunktion mellan myndigheter och i juli går ordförandeskapet över till Folkhälsomyndigheten.

Jordbruksverket har tillsammans med Socialstyrelsen och gjort en kommunikationsplan. Ett 20-tal myndigheter och organisationer har också arbetat med en handlingsplan som är klar i mars 2015 (bifogas till mötesanteckningarna). Dessutom har Sven-Erik Bucht skickat en skrivelse om antibiotikaanvändningen i djurhållningen till EU kommissionen, i syfte att få med frågan i handelsförhandlingarna med USA.

Punkt 7

Fabian Nilsson, enheten för handel och marknad berättade därefter om **handelsavtalet EU-USA TTIP**. Avtalet täcker jordbruksprodukter, industriprodukter och tjänster. Tillsammans står EU och USA för hälften av världens BNP och det är det största bilaterala avtalet någonsin. EUs intressen är breda, USAs intresse är främst jordbruksprodukter. EU kommissionen har förhoppningar om att EU bl.a. kommer öka sin export av bearbetade jordbruksprodukter. En tumregel brukar vara att förhandlingar om ett bilateralt frihandelsavtal inte tar mindre än fem år i anspråk. Förhandlingarna mellan EU och USA är ännu inte särskilt lång gångna men ändå finns förhoppningar om att kanske avsluta TTIP 2016, vilket är mycket ambitiöst. Vissa frågor är särskilt känsliga såsom användning av tillväxthormoner och beta-agonister i köttproduktion, genmodifierade organismer, klorbehandlad kyckling. Skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar har varit en känslig fråga för USA. Vad gäller användning av antibiotika är det ett problem för EU att alla EU-länder inte kommit lika långt.

Punkt 7

Alexander informerade om Klimatmålsinitiativet som är ett ställningstagande för att få Sverige att ta hänsyn till hela sin klimatpåverkan. Ett antal aktörer ställer sig bakom ett gemensamt ställningstagande med bl.a. etappmål om att sänka de svenska konsumentbaserade växthusgasutsläppen. Naturskyddsföreningen och WWF är några av aktörerna. Med klimatmålsinitiativet vill man att även vår indirekta klimatpåverkan som sker utomlands ska ingå vid mätningar.

Mötet avslutas

Avslutningsvis inbjöd Leif till att fler ur konsumentrådet gärna får presentera frågor vid nästa möte.

Ordföranden tackade ledamöterna för mötet.

Nästa möte är den **7 oktober 2015** på Jordbruksverket.